

бюро судово-медичної експертизи. Виявлення хімічних елементів, що входили до складу факторів, що супроводжують постріл, проводилося шляхом проведення рентгенівського флуоресцентного спектрального аналізу з використанням спектрометра «M4 TORNADO» компанії Bruker (Німеччина) (2015) із застосуванням стандартних аналітичних методик. За результатами проведеного дослідження бути виявлені такі переваги даного методу РФСА: 1) оскільки дослідження проводиться на сучасному високому апаратному рівні, є можливість встановлення широкого діапазону вибору елементів (від Na до U); 2) при цьому відсутні розхідні матеріали; 3) проведення аналізу не залежить від якості реактивів і дотримання умов проведення реакції, як це традиційно прийнято при застосуванні контактної-дифузійного методу; 4) результат проведеного картування хімічних елементів мав чітку топографію та морфологію; 5) оцінка характеру нашарувань в ділянці пошкодження розширює можливість створення карт топографії окремих елементів, їх комбінацій та загальних карт обраних елементів; 6) при цьому топографія та морфологія розподілу наявних в ділянці пошкодження хімічних елементів, без урахування морфології самих пошкоджень, вказували на їх вогнепальне походження. Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленій ідентифікації мікроелементного складу продуктів пострілу.

Ольховський В. О., Сокол В. К.

Харківський національний медичний університет

БІОМЕХАНІЧНІ ПАРАМЕТРИ ПОЗИЦІЇ ВЕЛИКИХ СУГЛОБІВ НИЖНІХ КІНЦІВОК ЯК КРИТЕРІЙ ВІДСОТКУ ВТРАТИ ЗАГАЛЬНОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

Вступ. Одним з важливих критеріїв визначення відсотку втрати загальної працездатності при судово-медичній експертизі потерпілих осіб після переломів довгих кісток нижніх кінцівок є визначення величини посттравматичних контрактур кульшового, колінного і гомілковостопного суглобів, що виникають нерідко внаслідок неліквідованих кутових або ротаційних зміщень кісткових фрагментів [1; 2]. У той же час відомо, що поширена варіативність антропометричних параметрів (глибина поперекового лордозу, позиція таза, довжина нижніх кінцівок і їх сегментів) може призводити до компенсаторних позиційних згинальних / розгинальних установок даних суглобів, спрямованих на підвищення ергономічності вертикальної пози [3; 4], Поєднання зазначених позиційних установок і посттравматичних

контрактур великих суглобів може впливати на опороспособність і стійкість тіла людини при статичних і кінематичних навантаженнях — параметри, що в значній мірі визначають функціональний результат перелому кісток нижніх кінцівок.

Мета роботи — вивчити біомеханічні параметри позиції великих суглобів нижніх кінцівок у асимптомних волонтерів.

Завдання роботи: 1. Вивчити розташування великих суглобів нижніх кінцівок щодо проекції загального центру мас (ЗЦМ) у фронтальній площині в асимптомних волонтерів.

2. Вивчити розташування великих суглобів нижніх кінцівок щодо проекції ЗЦМ в сагітальній площині в асимптомних волонтерів.

3. Виявити позиційні установки великих суглобів нижніх кінцівок у асимптомних волонтерів.

Матеріали і методи. Матеріалом дослідження послужили протоколи біомеханічного обстеження 30 асимптомних волонтерів у віці від 20 до 30 років (середній вік $(22,4 \pm 2,6)$ року).

Критерії включення в дослідження: відсутність скарг на болі в хребті або суглобах, відсутність неврологічних захворювань.

Критерії виключення з дослідження — переломи хребта і кісток нижніх кінцівок або операції на хребті і нижніх кінцівках в анамнезі.

Біомеханічні дослідження проводилися на базі лабораторії біомеханіки Державної установи «Інститут патології хребта та суглобів імені професора М. І. Ситенка Національної академії медичних наук України» з використанням платформного статографа (НВО «Комунар», Україна, № 6402748663), з'єданого з прозорим екраном, на якому в положенні обстежуваного стоячи в зручній позі визначали розташування наступних антропометричних орієнтирів щодо проекції ЗЦМ:

— в сагітальній площині — великий вертел, зовнішня щілина колінного суглоба і зовнішня кісточка;

— у фронтальній площині праворуч і ліворуч — передні верхні ості клубових кісток, нижній полюс надколінка, передні відділи суглобових щілин гомілковостопних суглобів.

Положення антропометричних точок суглобів нижніх кінцівок в сагітальній та фронтальній площинах умовно приймали за позицію суглоба. Таким чином, позицію тазостегнового суглоба (ТСС) характеризувало положення великого вертіла, колінного суглоба (КС) — зовнішня щілина колінного суглоба і нижній полюс надколінка, гомілковостопного суглоба (ГСС) — зовнішня кісточка і передні відділи суглобових щілин гомілковостопних суглобів.

Оцінювалася також симетричність розташування антропометричних орієнтирів у фронтальній площині з використанням коефіцієнтів асиметрії (відношення величин параметрів праворуч і ліворуч): пе-

редні верхні ості клубових кісток — Таз_КАсси, нижні полюси надколінка — КС_КАсси, передні відділи суглобових щілин гомілково-стопних суглобів — ГСС_КАсс.

На статограммах в статичному положенні в зручному стоянні визначали становище проекції загального центру мас (ЗЦМ) на площу опори в сагітальній (ОЦМХ) і фронтальній (ОЦМХ) площинах.

При статистичних дослідженнях використовували методи описової статистики: розрахунок центральних тенденцій (середнє значення, медіана), заходи мінливості (стандартне відхилення). Ступінь достовірності відмінностей між порівнюваними ознаками оцінювали за допомогою т-критерію Стюдента з рівнем значущості $p < 0,05$.

Отримані результати дослідження. Результати дослідження біомеханічних параметрів позиції великих суглобів нижніх кінцівок у фронтальній площині дозволили встановити, що в ортопедично здорових волонтерів, як правило, спостерігається досить виражена асиметрія всіх досліджених парних антропометричних точок щодо проекції ЗЦМ по низхідному типу — 86,7 % випадків. Найбільш виражені були позиційні установки в гомілковостопних (ГСС_Кассах = $1,98 \pm 0,27$) і колінних (КС_КАсси = $1,71 \pm 0,20$) суглобах з іпсилатеральним нахилом таза (Таз_КАсси = $1,44 \pm 0,09$). Однак при цьому середній бічний зсув проекції ЗЦМ виявився незначним (ОЦМХ = $-0,02 \pm 0,08$ см). Іншими словами, у асимптомних волонтерів превалює компенсаторне бічне зміщення таза в бік менш навантаженої ноги з позиційними установками колінного і гомілковостопного суглобів.

Значно рідше (13,3 % спостережень) у волонтерів зареєстровано симетричне положення парних антропометричних точок щодо проекції ЗЦМ у фронтальній площині з положенням параметра ОЦМХ практично в центрі координат платформи статографа (ОЦМХ = $-0,04 \pm 0,02$ см). При такій симетричній позі вертикальне положення утримується шляхом активної м'язової роботи з двостороннім скороченням м'язів тулуба і нижніх кінцівок при нейтральному положенні великих суглобів.

У сагітальній площині біомеханічно ідеальне розташування суглобів нижніх кінцівок щодо проекції ЗЦМ відзначено у 27 (90 %) волонтерів. Тазостегновий суглоб розташовувався попереду проекції ЗЦМ (ТБС = $-3,87 \pm 2,89$ см), колінний і гомілковостопний суглоби — позаду лінії гравітації (КС = $3,53 \pm 0,78$ см; ГСС = $9,91 \pm 2,40$ см відповідно). Проекція ОЦМ в сагітальній площині розташовувалася практично в центрі координат платформи статографа (ОЦМХ = $0,42 \pm 0,38$ см). У цих випадках відзначається нейтральне положення великих суглобів нижніх кінцівок.

У 3 (10 %) волонтерів виявлені біомеханічно недоцільні позиційні установки досліджених суглобів. Тазостегновий суглоб перебував в

положенні перерозгинання ($\text{ТБС} = -1,57 \pm 1,54 \text{ см}$), колінний — в положенні рекурвація ($\text{КС} = -2,40 \pm 1,40 \text{ см}$), позиція гомілковостопного суглоба, а також положення проекції ЗЦМ залишилися практично незмінними ($\text{ГСС} = 9,13 \pm 2,15 \text{ см}$; $\text{ОЦМХ} = 0,24 \pm 0,23 \text{ см}$).

Висновки

1. При зручному стоянні в асимптомних волонтерів у фронтальній площині виявлено переважно асиметричне положення великих суглобів нижніх кінцівок щодо проекції ЗЦМ з компенсаторною латерофлексією таза в бік менш навантаженої ноги з позиційними установками колінного і гомілковостопного суглобів — 86,7 % спостережень.

2. У сагітальній площині в асимптомних волонтерів при зручному стоянні відзначається превалювання нейтрального положення великих суглобів нижніх кінцівок щодо проекції ЗЦМ — 90 % випадків. У 10 % спостережень зареєстроване позиційне перерозгинання тазостегнового і колінного суглобів.

3. Позиційні установки великих суглобів нижніх кінцівок у асимптомних волонтерів не викликають значного зсуву проекції ЗЦМ в сагітальній та фронтальній площинах, що свідчить про достатню рухливість сегментів тіла для утримання біомеханічно доцільної вертикальної пози.

Список використаної літератури

1. Recurrent rotational deformity of the femur after static locking of intramedullary nails / C. Krettek, T. Miclau, M. Blauth [et al.] // J. B. J. S. — 2007. — Vol. 79. — P. 43–46.
2. Nunamaker D. M. Experimental model of fracture repair / D. M. Nunamaker // Clin. Orthop. Rel. Res. — 2008. — Vol. 335S. — P. S56–S65.
3. Kolesnichenko V. A. Sagittal alignment of spinal-pelvic balance parameters in asymptomatic volunteers and patients with lumbar degenerative disk diseases / V. A. Kolesnichenko, K. N. Lytvynenko // Pohybové ústroji. — 2013. — Vol. 20. — P. 171–180.
4. Грибанов А. В. Физиологические механизмы регуляции пострурального баланса человека (обзор) / А. В. Грибанов, А. К. Шерстенникова // Вестн. Северн. (Арктич.) федер. универ. Серия «Мед.-биол. науки». — 2013. — № 4. — С. 20–29.